

**Запорізька гімназія №73 запорізької міської ради**

**м. Запоріжжя Дніпровського району**

## **ДОСВІД РОБОТИ**

**з теми:**

**«Розвиток творчих здібностей здобувачів освіти арт-терапевтичними засобами та засобами нетрадиційного малювання в умовах концепції Нової Української Школи. Художньо-естетичне виховання».**

**ВИКОНАЛА:**

**Вчитель образотворчого мистецтва**

**Людмила Василівна Атанасій**

Кожна людина, яка б вона сильна, цілеспрямована, практична не була, прагне до досконалості, до краси Їй потрібно те життєдайне джерело, яке б наповнювало душу – енергією, розум – мудрістю, а життя – красою...

Звичайно, цю важливу роль відіграє мистецтво. Людина, яку надихнули ніжні звуки чудової мелодії, неперевершений спів поезії, чи незабутній, різнобарвний слід пензля на полотні, здатна насправді на великі справи.

Неабияку роль в формуванні та розвитку особистості відіграє образотворче мистецтво. Адже, як відомо, дитя, яке ще не вміє зв'язно говорити, висловлювати свої думки, вже намагається чи то на клаптику паперу, чи то на стіні будинку, намалювати деякі невідомі йому штрихи.

З перших днів перебування дитини у школі, вона із задоволенням зображує на папері все, що бачить, уявляє, що її оточує (матір, батька, дерево, квіти та ін.).

З упевненістю можна сказати, що кожна дитина народжується з природними творчими здібностями, але творчими людьми стають лише ті, умови виховання яких сприяли розвиненню цих здібностей вчасно. Багато залежить від того, хто опиниться поруч із дітьми, коли вони робитимуть перші кроки у складний та багатогранний світ мистецтва.

Світ мистецтва безмежний. Пізнавати його здобувачі освіти будуть не день, не рік, а все життя. Тому, починаючи з початкових класів, педагог покликаний розвивати у дітей художній смак, виховувати важливу для людини якість – любов до мистецтва, до прекрасного має бути поруч. Зорові образи, створені мистецтвом, легко запам'ятовуються й залишаються в пам'яті надовго. Вони збагачують емоційний світ, навчають яскравіше сприймати навколишнє життя. Витоки творчих сил людини йдуть з дитинства, з того часу, коли творчі прояви часто мимовільні та життєво необхідні. Дитяча художня творчість має свої особливості, тож необхідно навчитися керувати особливостями її виявлення, розробляти методи, що пробуджують та розвивають дитячу творчість.

Під поняттям розвитку творчих здібностей та творчої уяви дітей ми розуміємо якісні зміни в пізнавальній діяльності дітей, що відбуваються внаслідок розвитку вмінь та навичок мистецької діяльності. Науковці відводять значну роль заняттям художньою діяльністю, а також усій виховній роботі з дітьми щодо розвитку в них уміння сприймати красу в навколишньому світі та в творах мистецтва, які відіграють велику роль у загальному і творчому розвитку дитини.

Інтерес до образотворчої діяльності дітей зумовлюється його важливістю для розвитку особистості дитини, і з роками потреба в ній не послаблюється, а ще більше зростає.

Образотворча діяльність має важливе значення для всебічного розвитку особистості. У процесі створення зображення в дитини формуються спостережливість, естетичне сприйняття, художній смак, творчі здібності. Образотворча діяльність надає можливість доступними засобами висловити емоційний стан дитини, її ставлення до навколишнього світу, вміння самостійно створювати прекрасне, а також бачити його у творах мистецтва. Сприятливий розвиток дитячої творчості залежить від правильного керівництва з боку дорослих.

Великого значення в організації образотворчої діяльності дітей набуває вміння вчителя пов'язати особливості створення художнього образу в мистецтві з власне художньою діяльністю дітей; адаптувати виразні засоби мистецтва живопису, графіки в такий вид образотворчої діяльності, як малювання; виразні засоби скульптури – в ліплення; вчити дітей створювати декоративні роботи за мотивами народного декоративно-ужиткового мистецтва, використовувати елементи конструкторських рішень архітектури у конструктивній творчості дітей.

Найважливішою умовою розкриття творчої активності дітей є створення загальної атмосфери доброзичливості, свободи, можливості досягти успіху для кожної дитини. Таке завдання вимагає особливої уваги. Під час виконання дітьми завдань їм необхідно надавати допомогу. Слід

намагатися організувати спілкування таким чином, щоб кожна дитина могла відкрито радіти результатам як власної, так і спільної творчості. Образотворче – це один із видів мистецтва, що супроводжує людину у продовж усього життя, забарвлює його різнобарвними тонами, додає наснаги, витримки...

Сучасне життя вимагає перегляду того, що сьогодні не відповідає часу. І цей процес стосується викладання предметів мистецтва - музики, літератури, образотворчого мистецтва, - які звертаються до душі та серця дитини.

Шлях до культури не простий. До неї здобувачі освіти йдуть через вивчення матеріалу мистецтва різних народів і епох, через етапи досконалості.

Урок образотворчого мистецтва – це особливий урок. І вимоги до нього особливі – він повинен будуватися по законам мистецтва. Звідси і витікає ряд його особливостей. Перш за все, урок повинен вирішувати задачі морально-естетичного виховання, тому, що морально-естетичний досвід людства, матеріалізований в художньо-образній формі, є суттю самого мистецтва. Урок образотворчого мистецтва неможливо уявити без створення особливої емоційної атмосфери зацікавленості. Вона досягається за допомогою живого слова вчителя, його нескінченних діалогів із здобувачами освіти, музики, живих образів, поетичного тексту, ігрових ситуацій. Все це і являється елементами емоційної драматургії уроків образотворчого мистецтва в умовах концепції Нової Української Школи.

Всі методи та форми роботи, які я використовую на уроках направлені на те, щоб захопити, запалити та душевно розбудити дітей. Тільки тоді можна говорити про результати художньо-творчої діяльності. Тому спілкування відносно мистецтва, тобто емоційне розкриття теми, це найважливіші, неоціненні хвилини уроку. Ось чому дуже важливо, щоб на уроках образотворчого мистецтва звучали не холодні, бездушні, хоча і правильні відповіді учнів, а відповіді, які мають особисті враження,

зафарбовані дитячими емоціями, сплески дитячої душі і розуму. Тільки тоді процес сприйняття мистецтва набуває на уроці бажаної форми.

Як стверджують багато педагогів – всі діти талановиті. Тому необхідно, вчасно помітити, відчути ці таланти і намагатись, якомога раніше дати можливість дітям проявити їх на практиці та в реальному житті.

Природа настільки щедра до людини, що наділила кожного талантом. Той, хто не володіє пензлем живописця, мистецтвом музиканта, може досягти великих успіхів у спорті або науці, а той, хто байдужий до наукових істин, стане гарним фахівцем, про якого скажуть: «Майстер на всі руки». Дитина ще не встигла народитися, а в ній вже живе велика таємниця таланту. «Кожна дитина - художник», - запевняють педагоги. І це справді так. Практично не володіючи засобами образотворчої грамоти, дитина створює роботи, які не тільки розчулюють і радують нас своєю наївністю, а й дивують своєю виразністю. І високе призначення педагога - допомогти маленькій людині розгадати секрети свого внутрішнього «Я».

Малювання – благодатна діяльність для виховання почуттів. Передусім тому, що майже всі діти люблять малювати. А ще тому, що це продуктивна діяльність, яка дає здобувачам освіти змогу відтворити на аркуші паперу світ своїх думок і почуттів.

Значна увага приділяється розвитку творчих здібностей дітей у різних видах діяльності, навчаючи спілкуватися з прекрасним і відтворювати його в малюнках та образах, стимулюючи та підтримуючи самостійність у втіленні власних задумів через засоби нетрадиційного малювання.

Не всім дітям дано володіти пензлем або олівцем, комусь важко виразити себе в лінії. Це тягне за собою негативне емоційне ставлення до всього процесу малювання і веде до дитячої невпевненості. Вирішити дану проблему допомагають нетрадиційні способи малювання. Адже фантазії у сучасних здобувачів освіти більш, ніж достатньо. Саме нетрадиційні техніки малювання створюють атмосферу невимушеності, відкритості, сприяють розвитку ініціативи, самостійності, створюють емоційно-сприятливе

ставлення до діяльності у дітей. Результат образотворчої діяльності не може бути поганим чи хорошим, робота кожної дитини індивідуальна і неповторна.

Немає технік цікавих і нецікавих, все залежить від бажання працювати і уміння, яке приходить з часом». Нетрадиційні техніки малювання – це способи створення нового, оригінального твору мистецтва, в якому гармонують все: і колір, і лінія, і сюжет. Це величезна можливість для дітей думати, пробувати, шукати, експериментувати. А найголовніше самовиражатися. Малювання незвичайними матеріалами і оригінальними техніками дозволяє дітям відчувати незабутні позитивні емоції.

Види нетрадиційних технік малювання досить різноманітні, і в кожній техніці дитина отримує можливість відобразити свої враження від навколишнього світу, передати образи уяви, втіливши їх за допомогою різноманітних матеріалів у реальні форми.

Плануючи та організовуючи уроки, я ставлю мету, добираю потрібний матеріал, створюю відповідне середовище. Уроки проводяться творчо, нестандартно, під час яких діти почуваються дослідниками, завжди готовими до пригод та експериментів, відкриваючи для себе можливості і результати малювання. Моє завдання – створити відповідні умови, пропонуючи дітям різноманітні фарби та матеріали, обладнання та прилади, й тішитися їхнім захопленням художньою творчістю, спрямовувати її на результат.

Нетрадиційними техніками малювання діти оволодівають на уроках, під час самостійно-художньої діяльності.

Розглядаючи пейзаж, ми ніби йдемо вулицею села або міста і всі слухають, як рипить під ногами сніг. Про що він співає? А про що мовчать великі пухнасті сніжинки, що повільно кружляють у морозному повітрі. Діти вдивляються в картину, починають розуміти мову фарб і фарби відкривають секрети природи. Так, виявляється, що сніговому килиму жовті фарби подарували сонечко, його промені розмовляли зі сніжинками і в цій розмові сонце віддає свою теплу жовтизну снігу, а він свої холодні білі барви дарує сонцю. При такому сприйманні здобувачі освіти пізнають не лише зміст

твору живопису, а й таємниці навколишнього світу. Крім того, вони і в собі відкривають чимало цікавого. Усі вони почули шелест намальованого листа. А хтось з них у цих звуках розібрав таємничий шепіт, а комусь вдалося почути надзвичайно мелодійну пісню. Так барви «озвучують» картину, створюючи настрій і викликаючи почуття

Нетрадиційні техніки малювання – це поштовх до розвитку уяви, творчості, прояву самостійності, ініціативи, вираження індивідуальності. Застосовуючи і комбінуючи різні способи зображення в одному малюнку, діти вчаться думати, самостійно вирішувати, яку техніку обрати, щоб надати художньому образу найбільшої виразності. Діючи з різними художніми матеріалами, діти отримують задоволення, у них виникає бажання створювати нові, незвичайні, фантастичні вироби.

Не слід очікувати від дітей миттєвих успіхів і геніальних творів, адже не це є головною метою образотворчого мистецтва. Усі діти по-своєму талановиті, кожна має творчий потенціал, який позитивно впливає на формування особистості в цілому та її естетичне уподобання, зокрема. Кожна дитина – індивідуальність, і для кожної необхідно знайти підхід. В першу чергу слід її зацікавити, бо кожна робота, тим паче малювання повинна проходити із задоволенням. Отже, при нетрадиційному малюванні дитина може сміливо виражати свої почуття та емоції, малювати без заборон і правил, що ще більше її заохочуватиме. Малюючи фарбами, можна сміливо змішувати кольори, використовувати руки, пальці, воскові крейди, свічки, сіль, засушене листя та інші підручні матеріали, які допоможуть у створенні творчих робіт. Важливо не обмежуватись лише запрограмованими видами образотворчої діяльності, а творчо підходити до цього процесу.

Чим більш різноманітними будуть умови для образотворчої діяльності, зміст, форми, методи і прийоми роботи з дітьми, а також матеріали, з якими вони працюють, тим ефективніше будуть розвиватися дитячі художні здібності.

З власного досвіду роботи я помітила, що іноді зустрічаються діти, які справляють враження справжніх художників. Але при вивченні результатів зображувальної діяльності виявляється, що творчості в їх роботі немає. Тому, працюючи з дітьми намагаюся розвинути дитячу фантазію засобами зображувальної діяльності, умінням бачити світ за допомогою нетрадиційних технік малювання. Образотворче мистецтво відіграє велику роль у формуванні гармонійної особистості.

Засобами нетрадиційного малювання можна роздивитись внутрішній світ дитини, відчувати її неповторність і своєрідність, визначити емоційний стан, якісь скриті комплекси, проблеми чи страхи. Образи, які виникають в уяві дитини і відтворюються на папері, здатні допомогти виявити та передати таким безпечним і своєрідним способом всі ті думки, почуття, прагнення та бажання, які так складно передати словами саме тому використовуємо нетрадиційне малювання як засіб арт-терапії в роботі з сучасними дітьми.

## ДОДАТКИ

### 1. МАЛЮНОК СІЛЛЮ

Перший спосіб:

- намалювати задуманий малюнок клеєм за допомогою пензля;
- малюнок притрусити сіллю;
- зайву сіль струсити, піднявши аркуш паперу;
- дочекатися, поки клей добре висохне;
- крапочками зафарбувати малюнок.

Другий спосіб малювання сіллю, який на мою думку, більш емоційно сприймають діти:

- Зволожуємо папір
- Малюємо пейзаж акварельними фарбами
- Притрушуємо сіллю
- Сіль застигає разом з фарбою
- Малюнок готовий.

Сіль утворює свої візерунки, розчиняючи фарбу

### 2. МОНОТИПІЯ

Монотипія – одна з найпростіших нетрадиційних технік малювання для дітей, яка сприяє розвитку уяви, фантазії, логічного мислення. Робота в даній техніці вимагає зосередженості, акуратності, уважності. В процесі виконання монотипій з учнями можна закріпити поняття колірної гами, знання елементарних законів кольорознавства, сприяти розвитку вміння аналізувати, порівнювати.

### 3. АКВАРЕЛЬ + СВІЧКА

Коли дитина працює восковою свічкою, то вона самостійно відкриває цілий спектр художніх можливостей цього матеріалу: можна проводити товсті лінії, можна – смужки, можна малювати плями, швидко зафарбовуючи великі простори. Свічка залишає на папері слід, який відштовхує воду. Якщо на аркуші намалювати контур свічками, а потім покрити весь аркуш аквареллю, то можна буде побачити, що цей контур не зафарбувався, акварель з лінії ніби «сповзла». Ця техніка сприяє розвитку просторового, логічного та творчого мислення дітей.

### 4. ВІДБИТКИ ЛИСТЯ

Покривається пензлем листя дерева фарбами різних кольорів, потім прикладають його до паперу забарвленою стороною для отримання відбитка.

Кожного разу береться новий листок. Таким чином малюємо гарний ліс. Стовбури дерев домальовуємо пензлем.

## 5. ГРИФОНАЖ

Це особливо цікаво для здобувачів освіти. Діти дуже захоплено малюють незрозумілі лінії, а потім роздивляють її та знаходять потрібну форму. Для цього проведуть спочатку довгу лінію в будь-якому напрямку, а потім вільно «кружляють» по паперу, малюючи петлі і вигини, перетинаючи вже намальовані лінії новими. При цьому намагаються не відривати олівець від паперу. Коли відчують, що ліній достатньо, зупиняються. Виходять «каракулі». Уважно розглядають отримані каракулі. «Вмикають» свою уяву і шукають серед ліній морських тварин, птахів, риб, тощо. На одному аркуші паперу ви можна знайти тільки одну фігуру, а можна відшукати відразу кілька об'єктів. Щоб знайдені образи не загубилися серед ліній, виділяють їх фломастером.

## 6. НАБРИЗК

Це свого роду тло, яке прикрашає візерунок, будь-який сюжет або композицію. Його роблять так: спочатку розводять фарбу середньої густоти; потім викладають сюжет чи візерунок на аркуші паперу. Після цього пензликом накладають фарбу на зубну щітку і труть по гребінцю.

## 7. МАЛЮВАННЯ ЗУБНОЮ ЩІТКОЮ

У цьому методі замість пензлика використовується стара зубна щітка. На неї набирається фарба потрібного кольору і наноситься на аркуш паперу. Для малювання зубною щіткою потрібна густа, напівсуха гуашева фарба. Зубну щітку потрібно вмочити у фарбу. Доторкатися до аркуша паперу потрібно усім ворсом, щоб від кожної ворсинки залишався слід.

## 8. НИТКОГРАФІЯ

Техніка отримання зображення на папері або картоні за допомогою нитки:

- Спочатку потрібно аркуш паперу А4 зігнути навпіл по довжині чи ширині й розгорнути.
- Потім вмочити нитку у фарбу,
- Великим та вказівним пальцями зняти зайву фарбу.
- Промити пальці у воді та витерти серветкою.
- Підняти над однією із сторін підготовленого паперу фарбовану нитку й вільно опустити її так, щоб кінчик, що в руці, залишився із краю аркуша.

- Знову зігнути папір, накрити його цупким картоном.
- Однією рукою тиснути на картон, другою – тягнути за кінчик нитки, що звисає.
- Розгорнути папі.
- Уважно розглянути отримане зображення, визначити, на що воно схоже, розпізнати образ певного предмета.
- Домалювати, доповнити деталями впізнаний образ фломастерами чи пензликом.

## 9. КЛЯКСОГРАФІЯ

Це гра з фарбами, яка добре розвиває дитяче мислення, уяву, творчість, наполегливість, дрібну моторику кистей рук, окомір; виховує у дітей впевненість у своїх силах та любов до образотворчої діяльності. Дитина зачерпує гуаш пластиковою ложкою на папір. У результаті виходять плями в довільному порядку. Потім аркуш накривається іншим аркушем і притискається. Далі верхній аркуш знімається, зображення розглядається, визначається на що воно схоже. Відсутні деталі домальовуються

## 10. МАЛЮВАННЯ ПАЛЬЧИКОМ, ДОЛОНЬКОЮ, КУЛАЧКОМ

Це спосіб притискування пальців руки, долоні, кулачка до поверхні аркуша паперу різними способами для отримання різних відбитків. Ці методи дозволяють дітям відчувати зображувальний матеріал, його властивості – в'язкість, бархатистість, яскравість шару фарби, пізнати почуття ритму як зображувально-виразного засобу

## 11. МАЛЮВАННЯ НА ЖМАКАНОМУ ПАПЕРІ

Ця техніка цікава тим, що в місцях згинів паперу фарба під час зафарбовування робиться більш інтенсивною, темною – це називається ефектом мозаїки. Малювати по жмаканому папері дуже просто – треба лиш охайно зіжмакати аркуш паперу. Потім охайно розрівнюємо долоньками і починаємо працювати.

## 12. МАЛЮВАННЯ МЕТОДОМ ТИЧКА

Для тичка достатньо взяти який-небудь предмет (ватяну паличку, цупкий пензлик), занурити його у фарбу та ударити ним по аркушу паперу зверху вниз. Буде залишатися чіткий, певної форми відбиток. Якщо тичок робити цілеспрямовано по готовому контуру або у середині нього, то зображувальний предмет вийде цікавої неоднорідної фактури.



## РОЗРОБКА УРОКУ З ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА ДЛЯ 2 КЛАСУ

Тема: «Хитра пляма»

Мета: Ознайомити здобувачів освіти з технікою "прямографія".

Розвивати творчу уяву, вміння оперувати відомими образами.  
Удосконалювати здорову пам'ять. Формувати вміння активно спостерігати за змінами у природі в різні пори року. Виховувати охайність, любов до прекрасного.

Обладнання: Таблиці, малюнки, репродукції творів живопису:  
І.Шишкін "Зима".

### ХІД УРОКУ

#### І. ОРГАНІЗАЦІЙНА ЧАСТИНА.

##### 1. Вступна бесіда.

Сьогодні у нас урок незвичайний, до нас у гості завітав чарівник.

Знову в гості нині прошу

Дітвору усю хорошу.

Щоб цікаво було всім,

Щось цікаве розповім.

А раз у гостей чарівник, то він нас зачарує і всі ми станемо чарівниками-художниками.

##### 2. СЛОВНИКОВА РОБОТА.

На дошці написано слово "Монотип" - у цій техніці працюють справжні художники, частина слова "моно" означає "один", тобто малюнок виходить тільки один раз, єдиний і неповторний, не повторити його нікому в цілому світі.

Як же це чудово, коли Людмила на картинці бачить одне, Миколка - друге, Микита - третє, а хтось нічого не бачить і не хоче вдивлятися. Диво та й годі.

Діти перед тим, як повідомити тему уроку давайте пригадаємо, які пори року ви знаєте. Яка зараз пора року? А яка минула? Можливо знання про пори року допоможуть вам у роботі, коли ви самі будете створювати картину.

##### 3. ВІДГАДУВАННЯ ЗАГАДОК.

Діти, я знаю, що ви любите різні загадки. Послухайте одну з них і спробуйте відгадати.

Я вам трішки підкажу, це загадка про чарівного художника, незвичайного, а незвичайність його в тому, що пензлик має дивний і не в руках його тримає, бо їх немає, і фарба лише одного кольору. Ось послухайте.

У бабусі-холодусі

Усміх сяє на лиці,

Ходить в білому кожусі

З дивним пензлем у руці  
Раз мазок, і два мазок -  
На вікні зацвів бузок.  
А на другім - сад казковий  
Біля місяця підкови.  
А на третім - срібний дім  
Іній світиться у нім  
Всі дивились, дивувались  
Хто ж художник - здогадались?  
А якою ви уявляєте зиму-художницю. Заплющить очі і уявить. Уявили?  
Розкажіть, хто що побачив.  
Послухайте ще одну загадку.  
Листки летять пожовклі й зів'ялі  
Летять до ніг і сумно шелестять.  
Затих гайок і верби кучеряві.  
Пташиним співом вже не гомонять  
Де не глянь, навколо килим кольоровий  
Віти напівголі й небо синє, й чисте  
А ниточки, ясні срібноволосі, шепочуть тихо...

А яка картина постала перед вами, коли ви прослухали цей вірш?  
Розказують.

Також можна уявити картини весни і літа. Діти, як називається жанр мистецтва, що зображує краєвиди? (Пейзаж). Кругом висять малюнки з пейзажами.

Діти, уважно подивіться навколо, можливо ви щось використаєте у своїй роботі.

## II. РОБОТА НАД ТЕМОЮ УРОКУ.

Мета нашого уроку "Хитра пляма". Метою уроку буде за допомогою плями спробувати намалювати справжню картину, в цьому вам допоможуть ваша уява, фантазія.

- Діти, хто знає, що означає це слово? Слово фантазія прийшло до нас з грецької мови. Воно означає - уява, вигадка.

Повторення правил безпеки малювання. Сьогодні я познайомлю вас з технікою "прямографія".

Для цього вам потрібно мати: фарбу (чорну, коричневу), пензлик, папір, трубочку і фломастер.

Поетапне виконання роботи.

Технологія.

1. Пензликом ставимо велику ляпку на папері.

2. Відхилити аркуш від себе, щоб зручніше було дмухати на нього.
3. Набрати в легені чим більше повітря.
4. Зіграти Вовка з казки про "Трьох поросят" маючи за будиночок ляпку фарби.

III. ВИКОНАННЯ РОБОТИ ДІТЬМИ.

IV. ФІЗКУЛЬТХВИЛИНКА.

V. АНАЛІЗ "ХИТРОЇ ПЛЯМИ" І ПРОДОВЖЕННЯ ВИКОНАННЯ РОБОТИ.

VI. АНАЛІЗ ДИТЯЧИХ РОБІТ І ПІДСУМОК УРОКУ.

1. Вернісах дитячих робіт